

İLKÖĞRETİM 4. VE 5.SINIF ÖĞRENCİLERİNİN ATATÜRKÇÜLÜK İLE İLGİLİ KAVRAMLARI ALGILAMALARI

Yrd. Doç. Dr. Kadir ULUSOY

E-mail: ulusoykadir@gmail.com; kulusoy@adiyaman.edu.tr

Doç. Dr. Tuğba Yanpar YELKEN

E-mail: tyanpar@mersin.edu.tr; tyanpar@yahoo.com

Özet

Bu çalışmanın amacı, 2005 sosyal bilgiler programında yer alan Atatürkçülük ile ilgili kavramları öğrencilerin algılamalarını belirlemektir. Araştırma 2006-2007 Öğretim yılında Türkiye’de Ankara ilinde bulunan 104 ilköğretim öğrencisi üzerinde yapılmıştır. Betimsel bir çalışma yapılarak, veriler anket ve açık uçlu sorular yoluyla elde edilmiştir. Programda verilmesi istenilen kavramlardan hangilerinin Atatürkçülük konularında verildiği tespit edilmiş daha sonra öğrencilerin bu kavramları tanımlamaları ve öğrenmelerini algılamaları istenmiştir. Öğrencilerin bazı kavramları öğrendikleri ancak bazılarında yanlış algılamalarının olduğu görülmüştür. 4.ve 5. sınıflar arasında kavramları algılamada anlamlı farklılıklar vardır.

Anahtar Kelimeler: Atatürkçülük, kavram, sosyal bilgiler.

THE PERCEPTIONS ON CONCEPTS OF KEMALISM OF 4th AND 5th GRADE PRIMARY SCHOOL STUDENTS

Abstract

The purpose of this study is to determine perceptions of the students on concepts of Kemalism in the 2005 Social Studies curriculum. This study in 2006-2007 years was constructed 104 primary school students in Ankara, Turkey. Descriptive study was used in this study. Qualitative and quantitative data were collected. Questionnaire and essay-type test were used. The concepts of Kemalism were determined in this program. These concepts were explained by the students. Students learned some concepts. Some concepts were not learnt by the students. There have been significant difference between 4.th and 5.th grade students about perceptions of the concepts.

Key Words: Kemalism, Concept, Social studies.

Giriş

2005 MEB Sosyal bilgiler programına bakıldığında bilgi, kavram, değer ve becerilerin gelişmesini sağlayarak, öğrenmeyi öğrenmenin gerçekleşmesini ön planda tuttuğu görülmektedir. Bu çalışma kavramlar boyutu ile ilgilidir. Bütün öğrenme ve düşünme süreçlerinin temelinde kavramlar vardır. Ayrıca çok sayıda insanı, nesneyi ve olayları, arabalar, bitkiler, ülkeler ve kahramanlar gibi kategorilere yerleştirmemize yardımcı olurlar. Bu yüzden kavramlar, bilgi yaratma sisteminin önemli bir parçasıdır (Martorella, 1986: Aktaran; Kılıç 2007:10). Kavramlar deneyimler, denemeler, bilimsel çalışmalar gibi yollarla elde edilen bilgileri özelliklerine göre gruplandırarak varılan genellemelere de denilmektedir (Demirkuş ve Bayraktar 2006). Kavramlar insan düşüncesinin temel taşlarıdır. Nesne ya da olayların hem doğrudan hem de dolaylı olarak gözlenebilen özelliklerinden oluşurlar. Zihinsel bir sınıflama oldukları için gerçek dünyada değil, düşüncelerimizde vardır. Gerçek dünyada, ancak kavramları örnekleyen olgular bulunabilir. Yeni deneyimlerle kavramların özellikleri nitelik ve nicelik açısından değişirler. Böylece kavramlar sürekli, yeniden tanımlanabilirler. Kavramların bazı özellikleri, bazen birden fazla kavramın özelliği olabilir. Çok boyutlu olan kavramlar dille ilgilidir. Denilebilir ki, insanların zihinsel etkinlikleri geliştirdikleri kavramlarla sınırlıdır. Hangi yolla kazanılırsa kazanılsın, bunlara yalnız kişinin kendi yaşamı anlam kazandırır. Kavramlar belli bir konuda birçok bilgiyi düzenleyen ve birleştiren unsurlardır. Eğitim, çoğu zaman, kavramların öğretilmesiyle ilgilidir (MEB Sosyal Bilgiler Programı, 2005:86). Temel kavramlar anlaşılmadıkça konu ilgili ileri düzeydeki diğer kavramların anlaşılacağı bilinmektedir (Çepni, S.ve Diğ. 2000). Kavram öğretimi bazı kavramların öğrencinin zihninde oluşmasını sağlamak amacıyla yapılır (Gürdal ve Diğ. 1995).

Sosyal bilgiler öğretiminde, kavramların öğrenilmesini, öğretimin odak noktası olarak belirlemenin birçok faydası vardır: Öğrencilerin akademik başarıları üzerinde olumlu etki sağlar. Öğrenme ve hatırlamayı basitleştir. İletişimi kolaylaştırır. Öğretimi kişiselleştirir. Gerçek ve yanlış algılamayı ayırt etmeye yardımcı olur. Karmaşık anlamaya yardımcı olur. Problem çözüme ve akıl yürütme becerisini geliştirir (Doğanay, 2003:234-237). Kavram öğretiminde uygun yöntemin belirlenmesi ve uygulanması önemlidir. Öğrenciler çevrelerini kendi başlarına gözlemler ve bu gözlemler sonucunda elde ettiklerini ders esnasında sunulan kavramlarla bütünleştiremezlerse bilim çevresince kabul edilemeyen öğrenci kavramlarının oluşmasına neden olur (Kılıç 2007:10). Kavramların öğretiminde kullanılacak yöntemlere bakıldığında ise karşımıza ilk olarak geleneksel yöntem çıkmaktadır. Kavram öğretimindeki geleneksel yöntem, öğrenciye kavramı ifade eden sözcüğü vermek, kavramın sözel bir tanımını vermek, tanımın anlaşılması için kavramın tanımlayıcı ve ayırt edici niteliklerini belirtmek, öğrencinin kavramla ilgili olumlu ve olumsuz örnekler bulmasını sağlamak basamaklarından oluşur. Bu yöntem, kavramları öğretmede yeterince etkili olmaz; çünkü birçok kavramda sıkıntı, kesin bir sözel tanım yapılamamasından doğar. Kavram öğretiminde uygulanan daha yeni sayılabilecek diğer bir yöntem de, öğrencinin kavramı en iyi anlatan örnekten hareket ederek bir genellemeye ulaşmasını sağlamaktır. Bu yöntemde öğrencinin kavramla ilgili birçok örneği inceleyerek tanımlayıcı nitelikleri bulması ve bu yolla genellemeye gitmesi sağlanır. Aslında bu iki yöntem birbiriyle bağdaşmaz değildir. Deneyimlerden genellemeye gitme süreciyle öğretim, aşağı yaş düzeylerinde; tanımlarla kavram geliştirme ise yukarı eğitim düzeylerinde daha etkili olabilir. Kavramlar, belli başlı soyutlamalardır. Tümüyle soyut bir içeriğin öğrenilmesi oldukça zordur. Bu nedenle kavramları bir dereceye kadar "somutlaştırma" gayretleri olmuştur(MEB: 2005:87). Görsellik bir materyalin kalıcılığını ve somutlaştırılmasını

arttıran önemli bir özelliktir. Shu-ling (2000) özellikle soyut kavramların öğrenilmesinde, görsel-işitsel sunumların etkisini ortaya çıkarmıştır. Beishuizen ve Diğerleri(2002) de somut örneklerin olması gerektiğini ifade etmişler ve araştırmaları ile desteklemişlerdir. Kavramlar belirlenirken tümdengelim yolu ya da tümevarım yolları her ikisi de kullanılabilir. Tümdengelimde en genel kavramdan özele doğru gidilirken, tümevarımda ise özel kavramlardan genele ulaşılır (Sönmez 2007: 233).

Kavramları anlayarak öğrenmede ve analiz etmede kavram haritaları kullanılabilir. Kavram haritası bilgiyi organize etme yolu olarak tanımlanabilir. Martin'e göre kavram haritası bir disiplin ya da alt disiplinleri sağlayan kavramlar arasındaki ilişkileri ve hiyerarşileri gösteren bilişsel yapıların iki yönlü sunumlarıdır (Martin 1994: 11). Kavram haritaları ile öğrencilerin başarı, düşünme, analiz etme, problem çözme, öz güveni artırma, yaratılışı geliştirme, kalıcılığı artırma ve eleştirel düşünme becerilerinin geliştiği çeşitli araştırmalarda ortaya konmuştur (Novak, Gowin&Johansen 1983: Novak ve Gowin 1984; Trowbridge&Wandersee 1998; Kinchin ve Hay 2000; Kazancı ve Diğ. 2003). Kavram haritası kavramlar arası ilişkilerin görsel gösterimini sağlayan bir unsurdur ve çocukların zihninde bilgilerin nasıl yapılandığını gösterir(Yanpar 2006). Kavram haritaları yanlış anlamaların oluşumunu engellemekte ve kavramlar arasındaki ilişkileri göstererek öğretmenin kavram yanlışlarını önceden fark etmesine de olanak sağlamaktadır (Kazancı ve Diğ. 2003: 136).

Kavram öğretimi ile ilgili çalışmalar incelendiğinde genel olarak kavramların kazanılma düzeyi, kavram yanlışları, kavram kazanımı, içeriğin kavram kazanımına etkisi üzerinde durulduğu görülmektedir (Kılıç 2007). Kavramların öğretim etkinliklerinde ön plana çıkması, öğrencilerin kavramları anlama düzeyi ile ilgili çalışmaları da arttırmıştır. Ancak ülkemizde öğrencilerin tarih öğretiminde kullanılan kavramları anlama düzeyi ile ilgili yeterli çalışmaların olmadığı anlaşılmaktadır(Demircioğlu 2005:157). Bu çalışma Atatürkçülük ile ilgili kavramları içermektedir.

Okullarda öğretilen içeriğin büyük bölümü, temelde kavramlardan oluşmaktadır. Okullarda yoğunlukla kavramların tanımları sunulmaktadır. Bu da öğretilenlerin öğrencinin ilgi, ihtiyaç ve günlük yaşantıları ile bağının kurulmasını gerektirmektedir. Bunun için iyi bir plânlama, etkin bir uygulama ve değerlendirme yapılması bir zorunluluktur. Kavram öğretimi öğrencinin Atatürkçülük konusunda bilgilenmesi ve bilinçlenmesine de katkıda bulunmaktadır. Atatürkçülük ile ilgili konuların işlenişinde kavram öğretiminin, öğrendikleri ile günlük yaşamı arasında ilişki kurmasına, problem çözme becerisinin gelişmesine ve bireyselleşmesine önemli katkıları olacaktır. Atatürkçülük ile ilgili konuların öğretiminde kavram öğretiminin bazı güçlükleri vardır. Kavramların birçoğu soyuttur.

2005 yılında pilot uygulaması tamamlanıp, uygulanmaya başlanan sosyal bilgiler programında Atatürkçülük ile ilgili konular da yer almaktadır. Programda Atatürkçülük ile ilgili konuların ünitelerle ilişkilendirilerek işlenmesi amaçlanmıştır. Program kitabında ilgili Atatürkçülük kazanımları açıklamalarıyla birlikte verilmiştir. Bu araştırmanın amacı, Atatürkçülük ile ilgili programda yer alan kavramlar konusunda öğrencilerin algılamalarını tespit etmektir. Bu çalışma öğrencilerin kavramları algılamalarını ortaya çıkaracağından bu kavramların ne derece öğrenildiği ve ifade edildiğini göstermesi bakımından kavram öğretimi konusunda katkı sağlayabilir.

Araştırma problemi: İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin Atatürkçülük ile ilgili kavramları algılamaları nasıldır ve fark var mıdır? şeklinde ifade edilebilir.

Yöntem

Bu araştırmada betimsel yöntem kullanılmıştır. Veriler anket ve açık uçlu sorularla elde edilmiştir. İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerine kavramları öğrenme ile ilgili bir anket uygulanmış ve ayrıca açık uçlu olarak kavramları algılamalarını yazmaları istenmiştir. Anket sorularında derecelenmeli olarak maddeler yer almaktadır. Araştırmanın verilerini yorumlamak için aralık sayısı seçenek sayısına bölünerek ölçek elde edilmiştir ($4/5 = 0,80$) (Kaptan; 1995). Seçenekler ve sınırları şöyledir:

Seçenek	Sınırları	
Kesinlikle Katılmıyorum	1	1.80-1.00
Katılmıyorum	2	2.60-1.81
Bazen	3	3.40-2.61
Katılıyorum	4	4.20-3.41
Kesinlikle Katılıyorum	5	5.00-4.21

Soruların geçerliği konusunda uzman kanısı alınmıştır. Açık uçlu hazırlanan nitel verilerle ilgili sorular programda yer alan her bir kavramla ilgili olarak hazırlanmış ve uzman kanısı alındıktan sonra düzenlenerek uygulanmıştır.

Araştırma Grubu:

Araştırma 2006-2007 öğretim yılında Ankara'da ilköğretim okullarından random yöntemiyle (rastgele) seçilen 104 öğrenci üzerinde uygulanmıştır. Verilerin Analizinde SPSS 10 paket programı kullanılmıştır. Aritmetik ortalama, standart sapma, bağımsız gruplar için "t" testi yapılmıştır.

Bulgular ve Yorum

Araştırmada öğrencilerin kavramlara ilişkin önermelere katılma düzeyleri ve 4. ve 5. sınıflar arasındaki farklar belirlenmiştir. Veriler Tablo1'de yer almaktadır.

Tablo 1. 4. ve 5. sınıf Öğrencilerinin kavramlarla ilgili karşılaştırılması

Sorular	Sınıf	N	\bar{x}	Ss	Df	t	p
1. Cumhuriyet kavramının önemini öğrendim.	4	50	3.80	1.142	102	-5.797	.000
	5	54	4.77	.462			
2. Cumhuriyet ilkesini açıklayabilirim.	4	48	3.52	1.271	100	-4.407	.000
	5	54	4.42	.767			
3. Laiklik kavramını öğrendim.	4	48	3.29	1.501	97	-5.476	.000
	5	51	4.56	.700			
4. Laikliğin tanımını yapabiliyim.	4	46	3.08	1.363	98	-6.332	.000
	5	54	4.42	.689			
5. Milliyetçilik kavramını öğrendim.	4	48	3.39	1.198	100	-3.966	.000
	5	54	4.24	.950			
6. Milliyetçiliğin tanımını söyleyebilirim.	4	46	3.23	1.478	98	-3.897	.000
	5	54	4.20	.978			

7. Sosyal bilgiler dersinde millî egemenlik kavramını öğrendim.	4	48	3.54	1.367	100	-3.855	.000
	5	54	4.38	.810			
8. Mili egemenlik kavramını açıklayabilirim.	4	48	3.47	1.336	99	-3.155	.002
	5	53	4.18	.899			
9. Saltanatın ne olduğunu öğrendim.	4	48	3.00	1.571	100	-6.333	.000
	5	54	4.55	.839			
10. Saltanatın tanımını söyleyebilirim.	4	48	2.81	1.538	98	-5.637	.000
	5	52	4.25	.967			
11. Millî birlik ve beraberliğin önemini kavradım.	4	46	3.86	1.275	98	-3.338	.001
	5	54	4.57	.815			
12. Bağımsızlığın önemini kavradım.	4	49	4.06	1.265	101	-3.475	.001
	5	54	4.74	.649			
13. İlkenin tanımını yapabiliyorum.	4	48	3.33	1.506	99	-5.536	.000
	5	53	4.60	.688			
14. Atatürk ilkelerine sahip çıkmanın önemini anlatabilirim.	4	48	3.41	1.470	99	-5.774	.000
	5	53	4.69	.638			
15. İnkılabın tanımını öğrendim.	4	47	3.36	1.309	99	-5.356	.000
	5	54	4.50	.795			
16. Atatürk inkılaplarına sahip çıkmanın önemini anlatabilirim.	4	50	3.32	1.420	101	-6.770	.000
	5	53	4.75	.585			
17. Atatürkçülük kavramının ne olduğu öğrendim.	4	48	3.70	1.184	98	-3.825	.000
	5	52	4.46	.753			
18. Atatürkçülüğün önemini açıklayabilirim.	4	48	3.56	1.253	99	-4.565	.000
	5	53	4.49	.749			
19. İstiklal Marşının ve bayrağın bağımsızlık için önemli olduğunu anladım.	4	50	4.52	.838	102	-6.333	.002
	5	54	4.92	.381			

Yukarıdaki tabloya göre 19 maddenin hepsinde 4 ve 5. sınıf öğrencilerinin görüşleri arasındaki anlamlı farklılıklarının olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin önermelere katılma düzeylerine bakıldığında;

“Cumhuriyet kavramının önemini öğrendim.” Önermesine 4. sınıfların “Katılıyorum”, 5. sınıfların Kesinlikle Katılıyorum” seviyesinde, “Cumhuriyet ilkesini açıklayabilirim.” Önermesine 4. sınıfların “Katılıyorum”, 5. sınıfların Kesinlikle Katılıyorum” seviyesinde, “Laiklik kavramını öğrendim.” Önermesine 4. sınıfların “Orta Derecede Katılıyorum”, 5. sınıfların Kesinlikle Katılıyorum” seviyesinde, “Laikliğin tanımını yapabiliyorum.” Önermesine 4. sınıfların “Orta Derecede Katılıyorum”, 5. sınıfların Kesinlikle Katılıyorum” seviyesinde, “Milliyetçilik kavramını öğrendim.” Önermesine 4. sınıfların “Orta Derecede Katılıyorum”, 5. sınıfların Kesinlikle Katılıyorum” seviyesinde, “Milliyetçiliğin tanımını söyleyebilirim.” Önermesine 4. sınıfların “Orta Derecede Katılıyorum”, 5. sınıfların “Katılıyorum” seviyesinde, “Sosyal bilgiler dersinde millî egemenlik kavramını öğrendim.” Önermesine 4. sınıfların “Katılıyorum”, 5. sınıfların Kesinlikle Katılıyorum” seviyesinde, “Mili egemenlik kavramını açıklayabilirim.” Önermesine 4 ve 5. sınıfların “Katılıyorum” seviyesinde, “Saltanatın ne olduğunu öğrendim.” Önermesine 4. sınıfların “Orta Derecede Katılıyorum”, 5.

sınıfların Kesinlikle Katılıyorum” seviyesinde, “Saltanatın tanımını söyleyebilirim.” Önermesine 4. sınıfların “Orta Derecede Katılıyorum”, 5. sınıfların Kesinlikle Katılıyorum” seviyesinde, “Millî birlik ve beraberliğin önemini kavradım.” Önermesine 4. sınıfların “Katılıyorum”, 5. sınıfların Kesinlikle Katılıyorum” seviyesinde, “Bağımsızlığın önemini kavradım.” Önermesine 4. sınıfların “Katılıyorum”, 5. sınıfların Kesinlikle Katılıyorum” seviyesinde, “İlkenin tanımını yapabilirim.” Önermesine 4. sınıfların “Orta Derecede Katılıyorum”, 5. sınıfların Kesinlikle Katılıyorum” seviyesinde, “Atatürk ilkelerine sahip çıkmanın önemini anlatabilirim.” Önermesine 4. sınıfların “Katılıyorum”, 5. sınıfların Kesinlikle Katılıyorum” seviyesinde, “İnkılâbın tanımını öğrendim.” Önermesine 4. sınıfların “Orta Derecede Katılıyorum”, 5. sınıfların Kesinlikle Katılıyorum” seviyesinde, “Atatürk inkılâplarına sahip çıkmanın önemini anlatabilirim.” Önermesine 4. sınıfların “Orta Derecede Katılıyorum”, 5. sınıfların Kesinlikle Katılıyorum” seviyesinde, “Atatürkçülük kavramının ne olduğu öğrendim.” Önermesine 4. sınıfların “Katılıyorum”, 5. sınıfların Kesinlikle Katılıyorum” seviyesinde, “Atatürkçülüğün önemini açıklayabilirim.” Önermesine 4. sınıfların “Katılıyorum”, 5. sınıfların Kesinlikle Katılıyorum” seviyesinde, “İstiklal Marşının ve bayrağın bağımsızlık için önemli olduğunu anladım.” Önermesine 4 ve 5. sınıfların Kesinlikle Katılıyorum” seviyesinde görüş belirttikleri görülmektedir.

4. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde Atatürkçülükle ilgili konular işlenirken öğrenmeleri gereken kavramları öğrendikleri söylenebilir. Ancak 5. sınıfın kavramları olan kavramlara da “Orta Derecede Katılıyorum” veya “Katılıyorum” yönünde görüş belirtmişlerdir. 5. sınıf öğrencileri öğrenmeleri gereken tüm kavramları öğrendikleri ve bu kavramlarla ilgili açıklama ve yapabileceklerini söylemişlerdir.

Öğrencilerin kavramları algılamaları algılama biçimlerini ölçmek amacıyla açık uçlu sorular sorulmuştur.

Öğrencilere;

Cumhuriyet, Laiklik, Milliyetçilik, Millî egemenlik, Saltanat, Millî birlik ve beraberlik, Bağımsızlık, İlke, İnkılâp, Atatürkçülük, Kurtuluş, Demokrasi, Bayrak, İstiklal Marşı, Anayasa, Kadın hakları kavramları verildi. Bu kavramların tanımlarını yapmaları ve örnekle açıklamaları istendi.

Verilen cevaplara göre aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Not: Koyu ve italik olan görüşler öğrencilerin yoğun olarak belirttikleri görüşlerdir.

4. sınıf öğrencilerinin;

Cumhuriyet ile ilgili tanımları ve verdiği örnekler; Atatürk’ün kurduğu şey. Halkın kendi seçtiği milletvekilleri aracılığıyla, yine kendini yönettiği yönetim biçimidir. Milletın egemenliğini kendi elinde tuttuğu yönetim biçimi. Halkın seçtiği milletvekilidir. *Bağımsızlık. Halkın kendi kendini yönetmesidir. Özgürlüğümüz “Cumhuriyet” sayesinde oldu. “Cumhuriyet denince aklıma vatanımız, Mustafa Kemal Atatürk ve barış geliyor.”* Cumhuriyet Bayramı kutlarız.

Laiklik ile ilgili tanımları ve verdiği örnekler; Din ve devleti ayıran bir şeydir. Bir şeye laik olmaktır. *Din ve devlet işlerini birbirinden ayırmak.* Laik olma durumu. Atatürk’e laik olan şey.

Milliyetçilik ile ilgili tanımları ve verdiği örnekler; Millete bağlı olmak. *Atatürk ilkelerinden bir tanesidir.* Milletini çok sevmektir.

Millî egemenlik ile ilgili tanımları ve verdiği örnekler; Milletimizin egemenliği. Milletın egemenliği. Cumhuriyet. Bayrak.

Saltanat ile ilgili tanımları ve verdiği örnekler; Başta bir hükümdarın bulunduğu ve bütün yetkileri elinde bulunduran kişi. *Bilmiyorum*. Hükümdarın ve sultanın bulunduğu, herkesin orada bulunduğu yerdir. Birçok haklara sahip olma.

Milli birlik ve beraberlik ile ilgili tanımları ve verdiği örnekler; Milletimizin beraber olması, Savaş olduğu zaman beraber olduğumuzda kuvvetimizi kullanıp savaşta yeneceğiz. Beraber olmak, dayanışma. Bir şeyin birlik ve beraberlik içinde olmasıdır. Milletçe her konuda beraber olmaktır. Milletçe birlik olma.

Bağımsızlık ile ilgili tanımları ve verdiği örnekler; Hür olduğumuzu anlatır. *Özgürlük*. Özgürlük ve hürlük. Bayrak.

İlke ile ilgili tanımları ve verdiği örnekler; Temel düşünce.

İnkılâp ile ilgili tanımları ve verdiği örnekler; Kısa zamanda meydana gelen değişim.

Atatürkçülük ile ilgili tanımları ve verdiği örnekler; Atatürk'e katılmak. Atatürk'çe düşünme. Atatürk haklarına sahip olma. *Atatürk'ün inkılâplarına uymaktır*. Barış.

Kurtuluş ile ilgili tanımları ve verdiği örnekler; 19 Mayıs'ta yapılmış savaş. Cumhuriyet. Atatürk sayesinde kurulup başarılan bir savaş. Özgürlüğümüzün kurtuluşu. Kurtuluş savaşı. Bir şeyden kurtulmak. *"Kurtuluş deyince aklıma Kurtuluş savaşı geliyor."* Bir savaştan kurtulmak. Atatürk sayesinde kazanılan savaş.

Demokrasi ile ilgili tanımları ve verdiği örnekler; İnsanların hakkı. Oy. Bütün herkesin yardımlaşması. Bir yerde herkesin söz sahibi olması. İnsan hakları ve demokrasi. Çoğunluğun istediği şeyler olacak.

Bayrak ile ilgili tanımları ve verdiği örnekler; Dikdörtgen şeklinde olur. Ay ve yıldız vardır. Ay yıldız. *Bağımsızlığın sembolü(simgesi)*. Milletın egemenliğini ve bağımsızlığını temsil eden öge. *"Bayrak deyince aklıma eskiden askerlik yapmış şehitlerimiz ve Atatürk geliyor."* Bağımsızlık, milli egemenlik.

İstiklal Marşı ile ilgili tanımları ve verdiği örnekler; *Mehmet Akif Ersoy'un yazmış olduğu marş*. 10 kıtalık şiir. Ulusal marş. Milletimizin marşıdır. Bir milletin bağımsızlığını gösteren simge. Okulda okunan marş.

Anayasa ile ilgili tanımları ve verdiği örnekler; Bazı kurallar. Yasalar olan kitap.

Kadın hakları ile ilgili tanımları ve verdiği örnekler; Kadınların hakkı olan şey ve demokrasi. Kadınların bazı hakları var. Atatürk kadın hakları verdi. Kadınlarında hakları var. Erkek ve kadın eşitliği. *Kadınların özgürlüğü*. Kadınlara verilmiş hak. *Seçme ve seçilme hakları verildi*. *"Kadının özgür olması. Örneğin: Kadınlar seçme ve seçilme hakkına sahiptir"*. Her kadının hakkı vardır.

Hemen hemen tüm öğrenciler kavramları açıklamaya çalışmıştır. 4. sınıf öğrencilerinin tamamen katılıyor ve katılıyor diye görüş bildirdikleri maddelere yeterli tanımlamayı yapamadığı ve örnek veremediği söylenebilir.

5. sınıf öğrencilerinin;

Cumhuriyet ile ilgili tanımları ve verdiği örnekler; *"Cumhuriyet halkın kendi kendini yönetmesidir*. Cumhuriyette herkes eşit haklara sahiptir." Devletın yönetiliş biçimi. Milletın belli zamanlarda, seçimler yapıldığında kendi kendini yöneten yönetim şekli.

Ulusun egemenliği kendi elinde tutması ve bunu kendisi tarafından belli süreler seçilen milletvekillerine verme. Bir ülkenin kendi kendine yönetilmesi. Bir ülkenin kendi kendini yönetmesi. Belli zamanlarda yapılan seçimler.

Laiklik ile ilgili tanımları ve verdiği örnekler; “*Din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılması.*” Din ve devlet işleri.

Milliyetçilik ile ilgili tanımları ve verdiği örnekler; Halkın milleti sevmesini sağlamak, millet için çalışmak.. Milleti sevmek, onlar için çalışmak. Vatanını ve milletini sevmeye denir. *Yurdunu ulusunu her şeyden çok sevmek.* Milletine bağlı olma. *Türkiye’yi yurt edinmiş ve yurttaşlık hakkı kazanmış herkes.* Bir milletin kendine özgü gelenek görenekleri.

Millî egemenlik ile ilgili tanımları ve verdiği örnekler; Ulusça bağımsız ve özgür olmak. Milletin bağımsızlığı. *Egemenliğin millete ait olmasına denir. Bağımsızlık.* “Milletin Egemenliğinin Kayıtsız Şartsız Olması.” Atatürk’ün bize hediye ettiği bayramlar. Hür yaşamak. İnsanların özgürlüğü. Millî mücadelede başarılı olup, egemenliğe ulaşmak.

Saltanat ile ilgili tanımları ve verdiği örnekler; Yönetimin kişiye aileye ait olması. *Yönetimin babadan oğla geçme sistemi.* Padişah yönetimidir. *Egemenliğin kişi veya bir ailede olmasıdır.* Eskiyen kuralların değişmesi. Eskiden kralın yönetimindeki ülke.

Millî birlik ve beraberlik ile ilgili tanımları ve verdiği örnekler; Aynı duygularda beraber olmak. Ulusla birlikte hareket etmek. İnsanın millî düşünceleri beraberlik için yapılan duygu ve düşünceler. Her durumda birbirimize sahip çıkmamızdır. Aynı amaçla aynı duyguyu paylaşmak. Millet içinde birlik ve beraberlik. Milletin her durumda halka destek çıkması. Birbirimize karşı dürüst olmak ve beraber olmak.

Bağımsızlık ile ilgili tanımları ve verdiği örnekler; *Özgürlük.* Kimsenin etkisi altında kalmamak kendi ayaklarının üzerinde durabilmek. Hür olmak. Bağımsız olma durumu. Ülkenin başka ülkeye ait olmadığını gösterir.

İlke ile ilgili tanımları ve verdiği örnekler; *Atatürk’ün yaptığı yenilikler. Temel esas Atatürk’ün çıkarmış olduğu ilkelere denir. Atatürk’ün ilkeleri.* “*Bir insanın kendine belirlediği konular*” Daha çağdaş uygarlığa ulaşma için atılan hedefler. “*Cumhuriyetçilik, milliyetçilik gibi Atatürk’ün yapmış olduğu ilkeler.*”

İnkılâp ile ilgili tanımları ve verdiği örnekler; Değişimcilik. *Yenilik.* Atatürk’ün kurduğu veya kaldırdığı şeyler. *Değişiklik yapmak.* Yeniliklerin gelmesi. Medeni Kanun, soyadı kanunu gibi konuları kapsar. Halkın daha iyi yaşaması için yapılan köklü değişiklik.

Atatürkçülük ile ilgili tanımları ve verdiği örnekler; Atatürk’ün fikirlerine saygı duymak, onun değerlerini korumak. Atatürk’ün kişiliğini, özelliğini ve nasıl biri olduğunu oluşturan düşünce. Atatürk gibi olma. Atatürk’ün yanında olma. Laiklik, değişiklik, Cumhuriyetçilik. “*Devletçilik, milliyetçilik, halkçılık, cumhuriyetçilik, inkılâpçılık laiklik.*” Düşünme sistemi. Atatürk’ü sevenlerin yaptıkları iş. Atatürk’e saygı ve sevgi. “*Onun gibi düşünme*” Atatürk’e inanıp Atatürk’ü sevmek, korumak.

Kurtuluş ile ilgili tanımları ve verdiği örnekler; Yurdu düşmandan korumak. Bağımsız olmak, herhangi bir savaş sonunda galip gelmek. *Yurdu düşmandan temizlemek.* Birlik ve beraberlik olarak savaşa girip kurtarılmak.

Demokrasi ile ilgili tanımları ve verdiği örnekler; Çoğulculuk. Cumhuriyet, modern yaşamak. İnsan kendi özgürlüğünü ve bağımsızlığını açıklayan düşünce. *Farklı farklı düşünebilmek.*

Bayrak ile ilgili tanımları ve verdiği örnekler; Ulusal bağımsızlık. Bir ülkeyi bağımsız yapan bir etken. Bağımsızlığımız ve özgürlüğümüz. *Bağımsızlık sembolümüz. Bir ulusun bağımsızlığının simgesi. Şehitlerin kanı, ülkemizin simgesi.*

İstiklal Marşı ile ilgili tanımları ve verdiği örnekler; *Bağımsızlığımızın, bir ulus olduğumuzun simgelerinden birisidir.* Mehmet Akif Ersoy'un savaşta yazdığı bir marş. Bestecisi Osman Zeki Güngör. Bir ülkenin bağımsızlığı için bestelenen müzik. Milli duygularımızın müzikle ifade edilmesi. Bağımsızlık sembolüdür. Millî duygularımızın müzik olmasıdır. Türkiye Cumhuriyetinin millî marşıdır.

Anayasa ile ilgili tanımları ve verdiği örnekler; Uyulması gereken kurallar, yasalar. *Ülkeyi yöneten temel yasa.* Türkiye'yi yöneten temel yasalar. Uyulması gereken yasaların tamamı. Kanun, kural.

Kadın hakları ile ilgili tanımları ve verdiği örnekler; *Kadınlara önem vermek, değer vermek.* Kadınlara verilen haklar ve özgürlükler, tek eşle evlilik. Kadınların boşanması ve kendi özgürlüklerini, duygu ve düşüncelerini açıklayabilmesi. Kadınlara tanınan önceliklere verilen addır. Kadınlara önem ve değer verilmesi. *Kadınlara seçme ve seçilme hakkı verilmesi.* Kadınların haklarına sahip çıkması. Kadınlara sağlanan bazı kolaylıklar. *Bir işte çalışabilme hakkı, "Kadınlara verilen haklar örneğin: Medeni Kanun" Herkesin eşit hakta olması. "Bu hak Atatürk'ün kadınlara verdiği seçme ve seçilme hakkıdır".* Kadınlarında bir hakkı vardır bunun için kadın haklarına sahip çıkmalıyız. Kadın ve erkeğin eşit olması için erkeklerin haklarına kadınlarında sahip olması. Kadınlara çeşitli hakların tanınması.

Öğrencilerin genelde benzer ifadeler yazdığı görülmüştür. 5. sınıf öğrencilerinin kavramları genel olarak doğru algıladıkları söylenebilir.

Sonuç ve Öneriler

Bu araştırma ile kavram öğrenmenin algılanması öncelikle anket yoluyla tespit edilmiş ve daha sonra öğrencilerden kavramları algılamalarını kendi ifadeleriyle yazmaları istenmiştir.

Anket verilerine bakıldığında gerek 4, gerekse 5. sınıf öğrencilerinin kavramları genel olarak öğrendiklerini düşündükleri söylenebilir. Ancak 4 ve 5. sınıf öğrencilerinin öğrenme düzeyine katılımları arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. 4. sınıf öğrencilerinin büyük çoğunluğu Atatürkçülük konuları ile ilgili kavramları orta derecede ve katılıyorum seviyesinde öğrendiklerini düşünürken 5. sınıf öğrencilerinin büyük çoğunluğu ise tamamen öğrendiklerini ifade etmişlerdir. Kavramları algılamalarını açık olarak yazmaları istendiğinde yine 4 ve 5. sınıf öğrencileri arasında farklılıklar görülmektedir. 5. sınıf öğrencilerinin gerek kavramlarla ilgili tanımları gerekse örnekleri öğrendiklerini daha net kanıtlarken 4. sınıf öğrencilerinin tanımlarının ve örneklerinin daha yüzeysel zaman zamanda kavram yanlışlarının olduğu görülmüştür. Bunun yanında 4. sınıf öğrencilerinden eğitim programında yer almamasına rağmen 5. sınıfa ait kavramları da doğru algıladıkları görülmektedir.

Bu sonuçlardan hareketle kavram öğretme ve öğrenmede aşağıdaki önerilerde bulunulabilir;

1. Kavram öğretiminde öğrenciler somut işlemler dönemindeyken doğrudan tanım verilmemeli, örneklerle hissettirilmelidir.
2. Kavram yanlışları olmaması için kavramların tanımları verilmesi gerektiğinde doğru verilmeli, örneklendirilmeli ve tartışılmalıdır. Öğrenciler gerçek yaşamdan örneklerle öğrenmeli, bilgiyi kendilerine mal edebilmelidir.
3. Kavram öğrenmede yeni aktif yaklaşımlar kullanılmalıdır. Etkinlikler Çoklu zekâ etkinlikleri, araştırma, tartışma, grup çalışmaları, eğitsel oyunlar vb. içermelidir. Atatürkçülük ile ilgili kavramların doğru anlaşılması için öğrenci merkezli etkinlikler zenginleştirilmelidir.
4. Görsel öğeler kullanılmalıdır. Modeller, tablolar, resimler vb. Görsel algılama bilginin kalıcılığını artırabilir. Ayrıca somut örnekler öğrenciler açısından daha ilgi çekicidir.
4. Oluşturmacı öğrenme için gereken rehberlik yapılmalıdır. Öğrencilerin ön bilgilerini kullanarak öğrenmelerine yol gösterilmelidir. Kavramın tanımını ezberlemek değil, anlayarak ve kavrayarak algılama ve doru kullanma ön planda olmalıdır.
5. Kullanılacak öğretme- öğrenme yollarından birisi de kavram haritaları olabilir.
6. Kavram öğrenmeye rehberlik ederken bireysel farklılıklara da dikkat edilmelidir. Bu anlamda aktif öğrenme etkinliklerinin çeşitliliği katkı sağlayıcı olabilir.
7. Kavram öğrenmede öğrencilerin anlamalarının doğruluğu kontrol edilmelidir. Kavram yanlışları varsa belirlenerek düzeltilmelidir.
8. Gerçek yaşamla ilişkilendirilerek kavram öğrenmeye rehberlik edilmelidir.
9. Atatürkçülük ile ilgili kavramların öğrenilmesinde duyuşsal hedeflere de gereken önem verilmelidir. Bu kavramları öğrencinin kendisine mal etmeleri konusunda rehberlik yapılmalıdır.
10. Öğretmenlere kavram öğrenmeye rehberlik ve kavram öğretimi konusunda hizmet içi eğitim verilmelidir.
11. Eğitim fakültelerinde kavram öğretimi konusunda gereken etkinlikler uygulamalı gösterilmelidir. Özel öğretim yöntemleri dersine gereken önem verilmelidir.

Kaynaklar

- Beishuizen, J., Stoutjesdijk, E., Spuijbroek, S., Bouwmeester, S., Geest, H. (2002). "Understanding Abstract Expository Text", *British Journal of Educational Psychology*, 72, 279-297.
- Çepni, S., Aydın, A., Ayvaci, H.Ş.(2000). "Dört ve beşinci sınıflarda fen bilgisi programındaki fizik kavramlarının öğrenciler tarafından anlaşılma düzeyleri". *Fen Bilimleri Eğitimi Kongresi. Bildiriler Kitabı 2000*, 135-140.
- Demircioğlu, İ.H.(2005). "Sekizinci Sınıf öğrencilerinin tarih öğretiminde kullanılan zaman ve kronoloji ile ilgili bazı kavramları anlama düzeyi". *Eğitim Araştırmaları*, 19. Bahar, 155-163.
- Demirkuş, N., Bayraktar, E. (2006). "Biyolojik Kavramların Öğretimi ve İlgili Materyali Toplama-Geliştirme Teknikleri". <http://biyolojiegitim.yyu.edu.tr/ders/lisansüstü/kavram.pdf>.

- Doğanay, A. (2003): “*Öğretimde Kavram ve Genellemelerin Geliştirilmesi*”, Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi, Ed: Öztürk C. Dilek, D.
- Kazancı, M, Atılboz, N.G., Bora, N., Altın, M.(2003). Kavram haritalama yönteminin lise 3. sınıf öğrencilerinin genetik konularını öğrenme başarısı üzerine etkisi”. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25, 135-141.
- Kılıç, F.(2007). Mikro Düzeyde İçerik Düzenleme Stratejilerinin Kavramların, Genellemelerin Öğrenilmesine ve Bilişsel Esnekliğe Etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Kinchin, I.M, Hay D.B (2000). “How a Qualitative Approach to concept map analysis can be used to aid learning by illustrating” *Educational Research*, 42(1).
- Gürdal, A., Aksoy, M., Macaroğlu, E.(1995). *İlköğretimde Kavram Kargaşası*, Bilim ve Teknik, Tübitak Yayınları.
- Martin D.J.(1994). “Concept mapping as an aid to lesson planning: A longitudinal study, *Journal of Elementary Science Education*, 6(2), 11-30.
- Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Sosyal Bilgiler Programı (2005) İstanbul.
- Novak J.D., Gowin, D.B. & Johansen, G.T. (1983). “The use of concept mapping and knowledge Vee Mapping with junior high school science students”, *Science Education*, 67(5).
- Novak J.D., Gowin, D.B(1984). *Learning How To Learn*, Cambridge University Press, USA.
- Shu-Ling, L. (2000). “Influence of Audio-Visual Presentations on Learning Abstract Concept”, *International Journal of Instructional Media*, 27(2).
- Sönmez, V.(2007). Öğretim İlke ve Yöntemleri. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Trowbridge, J.E., Wandersee, J.H. (1998). *Theory-Driven Graphic Organizers*, In Mintzes.
- Yanpar, T.(2006). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı*. Ankara: Anı Yayıncılık.